

MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION
„1 DECEMBRIE 1918” UNIVERSITY OF ALBA IULIA
FACULTY OF HISTORY AND FILOLOGY
THE HISTORY DOCTORAL SCHOOL

**AGRARIAN CIVILISATION AT MĂRGINIMEA
SEBEȘULUI. CASE STUDY: SHEPHERDING**

-ABSTRACT-

SCIENTIFIC COORDINATOR:

Prof. univ. dr.
CORNEL ALEXANDRU TATAY

PhD-STUDENT:

RADU VIRGIL TOTOIANU

Alba Iulia
2017

AGRARIAN CIVILISATION AT MĂRGINIMEA SEBEȘULUI. CASE STUDY: SHEPHERDING

-ABSTRACT-

CONTENTS

Introduction

1. Theory and methodology of researching shepherding at Mărginimea Sebeșului

2. Geographical framework

2.1. Natural surroundings

2.1.1. The mountains

2.1.2. The piedmont hills

2.1.3. The lowland access couloirs

2.1.4. The climate

2.1.5. The vegetation

2.1.6. The fauna

2.2. Settlements

2.2.1. Scattered type settlements

2.2.2. Spread-out or elongated settlements

2.2.3. Compact or concentrated settlements

3. Historical framework

3.1. Considerations regarding the age of shepherding practices in the Southern Carpathians

3.2. The issue of shepherding and that of transhumance in Prehistory

3.3. Animal grazing in the Neolithic

3.4. Animal grazing from the transitional period to the Bronze Age to the first Iron Age

3.5. Animal grazing in the Second Iron Age. Shepherding and the issue of the “Dacian sheepfolds”

4. Mărginimea Sebeșului, historical considerations and pastoral typology

4.1. The Sebeș township and the Sebeș Chair

4.2. The trials over land ownership between Sebeș and Lancreăm

4.3. The trials over land ownership between Pianu de Sus and Pianu de Jos

- 4.4. Social upheaval on the Sebeş Valley in the 18th Century
- 4.5. The paid taxes and commitments of the people within Mărginimea Sebeşului over time
 - 4.5.1. Quinquagesima ovium
 - 4.5.2. Cheese taxation
 - 4.5.3. Sheep taxation (alcâm)
 - 4.5.4. Controversies over the receipt of the sums collected as sheep taxation (alcâm)
- 4.6. The people of Mărginimea Sebeşului as part of the transhumance shepherding
- 4.7. The modernization of rural society at Mărginimea Sebeşului
 - 4.7.1. The issue of agrarian loans. The fellowship for cattle insurance at Sassebeş
 - 4.7.2. Shepherding aspects within Mărginimea Sebeşului during the inter-War period
- 4.8. The concern to acquire new territories
- 4.9. Shepherding and cattle grazing on the Sebeş Valley during the Communist years
 - 4.9.1. Contracts with the State Fund
 - 4.9.2. The “localization” phenomenon
- 5. Shepherding and cattle grazing**
 - 5.1. Shepherds and shepherdhood
 - 5.1.1. Pasture organization
 - 5.1.2. Shepherd’s rankings
 - 5.1.3. Clothing
 - 5.1.4. Shepherd’s food
 - 5.1.5. Going towards the mountain („amunte”)
 - 5.1.6. Payment of shepherds
 - 5.1.7. Payment of shepherd ladies („băci”, băcițe)
 - 5.1.8. Meeting the wildlife („gadina”)
 - 5.2. The sheep and their maintenance
 - 5.2.1. Breeds of sheep
 - 5.2.2. The sheep shearing
 - 5.2.3. The lamb shearing (“mițuit”)
 - 5.2.4. The lamb weaning
 - 5.2.5. Sheep brushing („buit”)
 - 5.2.6. Other activities
 - 5.2.7. Feeding the sheep
 - 5.2.8. Milking the sheep
 - 5.2.9. Reproduction

6. The calendar and the unfolding of pastoral life

6.1. The space and the pastoral calendar for the people of Mărginimea Sebeşului

6.1.1. Summery activities

6.1.2. Other forms of summery

6.1.3. Weighting the cheese

6.1.4. Autumnal activities

6.1.5. Wintering in the “plains”

6.1.6. The winter transhumance

7. The sheepfold. Organization and functionality. Typology. Constructions destined for animals.

7.1. Sheepfold (shacks) in the grazing area

7.2. The alpine sheepfolds

7.2.1. Type 1

7.2.2. Type 2

7.2.3. Type 2a

7.3. Constructions destined for animals

7.3.1. The curtain

7.3.2. The breach

7.3.3. The coops

7.3.4. The stable

7.3.5. The stall

7.4. The internal layout of a sheepfold

8. The milk products technology

8.1. The milk

8.1.1. The sower milk

8.1.2. The thick milk

8.2. The cream

8.2.1. The butter

8.3. The cheese

8.3.1. The rennet

8.3.2. The curd

8.3.3. Bellowed cheese (burdu°)

8.3.4. Fir tree bark cheese

8.3.5. Feta cheese

8.3.6. The curd cheese

8.3.7. “Jintîța” cheese

9. Capitalization of animals, wool, milk and skin products

9.1. Capitalization of animals

9.2. Capitalization of wool

9.3. Capitalization of milk and milk products

9.4. Capitalization of skins

10. Means of communication. Pastoral means of transportation

10.1. Road systems

10.1.1. The Loman estate (“plai”)

10.1.2. The Purcãrepi estate

10.2. Means of pastoral transportation

10.2.1. Locomotion and the carrying of burdens on their own body

10.2.2. Locomotion and the carrying of burdens using animals

10.2.3. Ground crawling (transportation by crawling)

10.2.3.1. Ground crawling using human resources

10.2.3.2. Ground crawling using animals

10.2.4. Sliding (transportation by sliding)

10.2.4.1. Sliding transportation using human resources

10.2.4.2. Sliding transportation using animal resources

10.2.5. Wheeling (transportation using the wheel)

11. The framework of social life

11.1. Forms of manifestations of social life in the village

11.1.1. Village sittings

11.1.2. The corvée and the labour for the community

11.1.3. Sitting at the dishes

11.1.4. Other forms of manifestation

11.2. Forms of manifestations of social life within the sheepfold

11.3. The pastoral gatherings and their role

12. Manifestations of spiritual life

12.1. Professional placenames

12.1.1. Placenames indicating the inhabitant’s occupations

12.1.2. Placenames indicating pastoral structures

12.1.3. Placenames indicating human activities

- 12.2.4. Placenames indicating aspects of pastoral life and activities
- 12.1.5. Placenames indicating human interventions in the natural environment (clearings)
- 12.2. Folk weather forecast
 - 12.2.1. Weather predictions involving humans
 - 12.2.2. Weather predictions involving domestic animals
 - 12.2.3. Weather predictions involving wild animals
 - 12.2.4. Forecasts using celestial signs
 - 12.2.5. Other forecasts
 - 12.2.6. The onion calendar
 - 12.2.7. Meteorological devices
 - 12.2.8. Rituals for the improvement of weather
- 12.3. Pastoral medicine in the Sebe^o area
 - 12.3.1. Cataract
 - 12.3.2. Amputation
 - 12.3.3. The mouth disease
 - 12.3.4. Castration
 - 12.3.4. The fluke
 - 12.3.5. Coenurosis
 - 12.3.6. Anthrax (“dalac”)
 - 12.3.7. Threads (“fire”)
 - 12.3.8. Fractures
 - 12.3.9. Lightning
 - 12.3.10. Jaundice
 - 12.3.11. Food poisoning
 - 12.3.12. Îmbrumatul
 - 12.3.13. Carre disease
 - 12.3.14. Bites
 - 12.3.15. The tape worm
 - 12.3.16. Lung diseases
 - 12.3.17. The cold
 - 12.3.18. Mastitis
 - 12.3.19. Scabies
 - 12.3.20. Scala disease
 - 12.3.21. Bleeding

12.3.22. Spleen diseases

12.3.23. Limping

12.3.24. Pox

13. Ancient beliefs, customs and practices. Implications of a pastoral life in the celebration of holy days over the year

13.1. Ancient beliefs, customs and practices

13.1.1. Charms

13.1.2. Other apotropaic practices

13.1.3. Manna charmers

13.2. Implications of a pastoral life in the celebration of holy days over the year

Conclusions

References

Novel sources

Published papers and articles

Abbreviations list

List of informants

Glossary of area-specific terms

Illustrations

Maps

Plates

Figures

The importance of shepherding for the Romanian people was underlined in the past by numerous researchers of various fields of study: ethnography, history, geography, social studies and archaeology.

Even though this traditional economical field was intensely studied in Romania, for the Sebeş area the data was scarce, seemingly an area that was on purpose avoided by specialists, most of them concentrating on Mărginimea Sibiului, seen as a true *Mecca* of Romanian shepherding. Even the brief mentioning of several shepherds from the Sebeş area, in monographic works dedicated to transhumance shepherding, brought into light the need for such a study and gave us the necessary impulse for this endeavour. During our research we have started from available specialist literature on which we also added our own research into documents belonging to Alba and Hunedoara counties archives, together with those in the archives of the Şugag commune administration and the valuable documents found within the collections of the Sebeş Municipal Museum.

Of significant help were also the cartographical sources, especially the Josephinian Maps (created between 1763 and 1785), maps that allowed us a unique comparison between the current situation and that existent in this second half of the 18th Century, both in terms of placenames and on the evolution of settlements and the stages of humanization of these mountains. Three segments of these maps were included as study annexes within our illustration.

Our study was also completed by extensive field research for the entire area discussed, stretched between the year 200 and the year 2009. As part of this survey we had the opportunity to record an important number of material sources, regarding the ways in which shepherding and pastoral life is performed within the Sebeş area. On this survey we have researched the means of organizing this pastoral life and also the aspects of material life linked to this practice, such as sheepfolds and other pastoral annexes. All of these material aspects were analyzed and drawn to scale in the field, together with a photographic record of objects used by shepherds. Also, the spiritual aspects (like beliefs, customs and practices), were approached as part of the interviews taken from a number of over 30 informants, thus completing the picture of the traditional shepherding in the area. The structure of our thesis includes 13 chapters, each with their own subchapters, in accordance with their specific problematic.

The first chapter presents the main theoretical currents, the approaches used by the auxiliary sciences of history as well as the research methods implied by these, especially those used in the current body of work.

The description of the natural environment (the geography) of the researched area, a space contained between Sebeş river to the east and Pian Valley to the west, was performed in agreement with its specificity in terms of land formations (mountains, piedmont hills, depressions), each determining a particular climate, vegetation and fauna. This area that was researched was named Mărginimea Sebeşului and overlaps almost the entire hydrographic basin of the Sebeş River.

The historical environment of the researched area was defined using the earliest proofs of human existence in these mountains and piedmountain hills, as revealed by excavations and covering the entire pre- and proto-history, from Neolithic to the Roman conquest.

Following this we have sketched a historical and judicial framework in which the communities function, starting with the colonization of the Saxons, the creation of a Sebeş Saxon Chair as an administrative unit. As a result of this Saxon Chair, part of this land belongs to *fundus regius*, while the others continue to be a part of the *comitatens* territories.

In this historical approach of the area we followed also the emergence of some of the villages that can still be seen nowadays, also considering medieval documents, where some of them are mentioned. These medieval documents also revealed, next to valuable clues of the evolution of villages some special aspects from the activities of shepherding, together with their obligations (like the land taxation paid in cheese)

An important aspect that was revealed by us are that the land ownership disputes between the Sebeş township, as an administrative center, and the communities of Lancrăm, Pianu de Sus and Pianu de Jos, disputes that have yielded, starting with the 15th Century, long term trials for pastures, hayfields and forests. We have also brought forward the role played by the communities of Mărginimea Sebeşului as part of the transhumant shepherding, with concrete proofs of this practice identified as early of the 18th Century and growing in number in the 19th. The evolution of this phenomenon was followed throughout the thesis, all the way to nowadays.

As it follows, we have observed the beginnings of modernization for the villages in the area and the emergence of several institutions meant to help the communities in their economic strife as well as the beginnings of some forms of community organization meant to protect their rights in their activities of animal grazing. With the second half of the 19th Century, we have identified an increase in the efforts of these communities to become the

owners of the pasture mountains that were previously rented, an effort that culminates with the Agrarian Reform of 1921, when most of them actually become owners of these territories.

We have approached the issues of pastoralism also during the Communist times, when the community loses the ownership over the mountains they strived so hard for, a period marked by overwhelming contracts with the state. This is the genesis of a re-location phenomenon that would be accelerated after the year 1989, when most of them actually leave these areas in order to settle lower regions like Banat.

Starting with chapter 5 we have looked into the issues related to the way animal grazing and shepherding was organized, with specific subjects that include the relationship between calendar dates and the spatial distribution of activities, with different stages relating to the seasons, including winter grazing and transhumance. We have revealed these facts with the use of detailed maps of areas and roads in the Sebeş Mountains, reaching far towards Parâng and Retezat Mountains when activities of transhumance were identified.

The sheepfold and annexes are approached as part of chapter 7, as we developed a typology of these structures for the region of Sebeş Mountains, also revealing their use and internal organization. The image is completed by the description of traditional technologies used in the making of specific products and the way in which they were later on valued, a subject debated as part of chapters 8 and 9.

The specific pastoral ways and means of transportation are approached during chapter 10. With chapter 11, we revealed the specificity of this particular way of life, with various testimonies of its manifestations, seen both at the origin villages and higher up in the hayfields and alpine grazing areas, all throughout their pastoral travels over the year.

Aspects of professionally related placenames, elements of pastoral weather prediction and specific medical practices are revealed by chapter 12 and with chapter 13 we approach the issue of the ancient and heterogeneous beliefs, customs and practice, some still practiced in the Mărginimea Sebeşului, together with the involvements of this pastoral life in the organization and particular approaches and practices observed in the treatment of the main yearly holy days.

In our concluding remarks we revealed the specific traits of shepherding in the Mărginimea Sebeşului communities through time. The references are split in two main categories, novel source and published papers and articles, a list of abbreviations, a list of informants used, a glossary of specific terms and expressions used here and a representative illustration of aspects treated within these pages.

The approach of specific problems related to shepherding in the Sebeş area as early as the prehistoric times is encumbered by the current state of research, revealing a poor systematic archaeological research being performed in the area. Even if this is the case for most areas some insights were possible for certain researched areas, giving us a glimpse into the evolution of this form of occupation from very early on in history.

Starting with the Neolithic the mountain area seems to have been involved in the economical activities performed by the communities that inhabited the area, until recently the highest point of discovery being a find at Şugag, described in the literature only as a “cutting stone with a slightly curved blade” and dated in the Neolithic, with no further information. The presence of Turdaş pottery as high up as Loman, in the garden of the local museum and the recovery of a stone axe higher up at Cărrari suggests that the mountain areas were included in the sphere of interest by these early communities.

With the transitional period towards the Bronze Age the Coţofeni culture communities area extending the space occupied by human communities, with important settlements being identified in higher places such as Răchita - *Vârful Zăpozii* and Loman-*Bordeie*, with clear implications with higher areas going further up within the Sebeş valley, like Căpâlna-*Muchia Ştezii* settlement. The recent discovery of an artifact as high up as Oaşa lake, at over 1200 m in altitude reveals that this area was included too in the economy of this period. The topography of this area seems to have made possible a mixed economy based on localized agricultural practices in the low river-side terraces along with animal grazing over the higher areas nearby.

This situation evolves with the Bronze Age, during its three stages of evolution we can observe an increase in the tendency of settling especially the lower terraces, a phenomenon that amplifies especially in the second stage of the Early Bronze Age, when the bearers of Şoimuş cultural group inhabit also the traditional high areas of the Coţofeni culture and mainly the terraces of the main courses of water, an indication that agriculture is prevalent in these times. This is revealed by the existence of terrace settlements such as those at Petreşti-*Groapa Galbenă* and *Țiglărie* or that of Sebeş-*Malul Râului*. The lowering of these communities is also observed during the third phase of the Early Bronze Age, with a bit higher settlements at Sebeş-*Valea Janului* or lower ones, like that of Lancrăm-*Podul Lancrămului*.

Throughout the Bronze Age a higher percentage of bovine bones in settlements belonging to the Noua culture suggest a predilection in these communities for large cattle, a clue that these tribes have a relatively diminished spatial mobility.

The emergence of a few categories of objects with the Middle Bronze Age, like that of the artifacts known as “bone skates” is approached throughout our writings, the analysis of these artifacts including specific methods belonging to ethnoarchaeology. We have revealed that at least some of them could be considered as being actual sledge skates, similar to those recorded for the 18th Century in regions of the Swiss Alps and mainly used in grazing areas for the transportation of hay from the high meadows to the lowlands, especially before the cold season that made these placed impossible to inhabit.

The perspective offered by ethnoarchaeology has also helped towards debunking the theories made by Constantin Daicoviciu and carried on by John Nandriș, in regards to the functionality of several constructions found in the higher areas of Șureanu Massif, the mountains of *Rudele*, *Tâmpu* and *Meleia*, wrongfully interpreted as sheepfolds and used to further sustain a model of pastoral life for the Dacian communities. It is obvious that the Dacians were intimately linked to the mountains, as it is also revealed by ancient writings, most likely practicing a simple or double balanced small scale pendulatory transhumance. This system was defined by Nicolae Dunăre and it is still practiced in the area nowadays, therefore placing the origins of a large scale transhumance this far back in time being unfounded and it is based in a mistaken understanding of the phenomenon as a whole by some authors. The transhumance phenomenon and related aspects were thoroughly analyzed by professor Corneliu Bucur since 1978, who considered that the emergence of this practice on the nowadays territory of Romania could have been possible only since the 14th Century, with the promotion of new commercial and economical practices by the Magyar Kingdom, a period that has seen an important and unmatched development in animal grazing practices. The researcher identifies also the natural and economic causes that led to the emergence and development of this practice, now favored also by the political circumstances.

The arrival of the Saxon settlers happens in a period in which the Romanian people have already formed, as they are mentioned in documents as already being present in the area. The social upheavals of 1277, with the attacks performed by the Saxons towards the township and Roman –Catholic Cathedral of Alba Iulia followed by a similar incident in 1308, under the command of dean Berthold of Câlnic, describe a period that saw the emergence of the Sebeș Saxon Chair as a form of organization.

The existence of this administrative unit also brings forward the mentioning of Romanian communities in the documents, together with their obligations. The communities of Mărginimea Sebeșului rented, as early as the 17th Century, several mountains found in the property of Hunedoara realm. Of the existent 61 mountains used for summer grazing most of

them were rented by shepherds of the Sebeş Saxon Chair, later on being purchased starting with the second half of the 19th Century and the Agrarian reforms of 1921.

The beginning of the 16th Century is witness to a series of land trials between the Chair and some of its component villages, trials that have lingered over several centuries. Their presentation in our work is deemed necessary in order to reveal the acute need to own essential territories to allow for all the animal grazing practices, with the observation that these lands are used for exactly the same grazing practices between the 16th and 19th Century.

With the Ottoman domination that followed at the end of the 16th Century we can notice a regress in sheep grazing most likely due to the monopoly imposed by the High Porte on animal trading. We have also approached the topic of the taxation incurred by the shepherds of Mărginimea Sibiului, starting with the *quingagesima ovium*, a tax that should not have been paid as they were not bondsmen and therefore it was an illegal tax imposed by the Saxon Chairs, also noticing how the initial form increased in value, reaching the state of *vigesima* and then *decima* (dijma).

The apogee moment for this transhumance phenomenon in the Sebeş area is represented by the 18th and 19th Centuries. The inhabitants of Pianu village were the ones sending most sheep towards Vâlcan domains as compared to the other villages, the sheep owners of this pastoral center being mentioned in 1831 as having hired shepherds from the neighbouring villages of Loman, Romos, Sibişel, Poieni and Mihăileşti. The owners from Loman hired also shepherds from Boşorod and Pianu. All the clues state the dimensions and the commercial characteristics of transhumance practiced by these communities.

Throughout the 19th Century, the shepherds of Şugag and Căpâlna were passing over the *Şureanu* Mountain, through Căineni pass into Țara Românească. Their destination was the Bărăgan plains and the Danube lakes, very rich in grass. From the Sebeş area we have mentioned sheep fields ("târle") belonging to Loman in the counties of Gorj and Dolj and further on towards the Danube. DFrom this period we have unfortunate accounts that witness the hardships of these pastoral travels, from border issues to hard winters and harsh winds, diseases and looting, like those from the winter of 1809. The unknown looters passed from Țara Românească, over the Danube into Bulgaria with 9.303 oi and 198 lambs, 51 horses and 1 donkey, taken from a herd belonging to several villages of the Saxon Chair of Sebeş.

Transhumance continued to be practiced to these days due to the high number of sheep that these communities still hold.

Beginning with the second half of the 19th Century we can observe a movement towards modernity within the rural society of Sebeş area, ending a centuries long hold on the

archaic functioning practices, transposed into agricultural practices, customs and beliefs relating to individual and community life. The interwar period is marked by the activity of teacher Nicolae Munteanu of Poiana Sibiului, the founding father of the Shepherds Reunions (Reuniunile de Oieri), and the issuer of a journal titled The Sheepfold (*Stîna*), edited at Poiana Sibiului. These measures were needed also for the communities of Mărginimea Sebeşului, in order to overcome the difficulties generated by the First World War, the reorganization of the state following the Union of 1918, the political instability, the industrialization and the diminishing role of the sheep owners, both economically and socially.

Following the instauration of the Communist regime in Romania, the communities of Mărginimea Sebeşului see themselves deposed of the mountains and pastures that they acquired with such difficulty and forced to adapt themselves again to a system that causes major changes in the structure of the society. We see them adapting to the ages by signing contracts with the State Fund, taking all sorts of abuses but somehow surviving this hard stage and managing to generate new social phenomena, like that of "localization" (localizări), as they called it themselves.

In the present days the villages of Sebeş Valley still practice transhumance in Western Transylvania, nearby Timișoara, Arad, Oradea, these routes being regularly frequented with the third decade of the 20th Century. There are still some remembrances of the days when they used to go wintering over in the Bărăgan plains, with some still recounting the tendency to go to those parts during the 1950's and until 1980's while nowadays they only frequent the Western Plains. Starting with the second half of November, rows and rows of herds that do not spend the winter nearby their villages leave for Banat, settling the entire Western plains, nearby Timișoara, Salonta, Oradea, Satu Mare, Carei, Arad, Sânnicolau Mare etc.

On the organization of the pastoral association, among the three types identified by Traian Hersenii, we see Mărginimea Sebeşului belonging to the second group, that of the pastoral association. The settlers in this area associate themselves on criteria of relationships, friendship and neighborhood, choosing a representative (renter) that establishes the costs for each owner, based on the number of sheep, while also dividing the income on the same basis.

A rigorous and specialized pastoral hierarchy is maintained to this days especially in the areas where transhumance was practiced, as it is the case in Mărginimea Sebeşului, with specific series of pastoral functions. The manifestations of social life, in rural areas that are in most cases scattered on the faces of the mountains and hills indicate that we are dealing with individualist people, without a social cohesion, unlike the people in the plains area. Nevertheless some forms of manifestation of social life could have been witnessed in the past,

with the opportunities offered by village sittings, group work (corvee), community work and also in a particular social custom, observed in the village of Şugag and still practiced today, the sitting by the dishes („statul la vase”).

An important aspect, approached in discussing the problematic of the sheepfold's social life, is the sexed participation in specific works, with encountered situations in which the shepherd either works with its entire family or sheepfolds in which the workers are either all male or all female.

The strong connections with the elements has resulted in a close knowledge of their environment, with the shepherds making weather predictions, an essential task in their activities, based on their senses and also in noticing the behavior of animals, both domestic and wild, while also carefully observing the signs in the skies.

The influence of pastoral life is strongly present in the popular medicine practices, a true science that has evolved during the centuries and based on intimate knowledge of numerous plant species that were deemed useful or those that were toxic, based on long term practice. The particular richness of Sebeş Valley in medical folklore is well known, as Professor Gheorghe Pavelescu recovered here no less than three manuscripts with texts on medical practices.

It is most likely that this isolation of individuals and the physical struggle with the forces of nature unleashed, manifested either as weather or as wild animals („gadini”) sees the perpetuation of beliefs and practices of pagan origin, pre-dating Christianity. Even though in the past years these practices have seen a translation into Christian beliefs they are still strongly rooted in ancestral periods that saw the revering of the forces of nature in healing practices of magic, while still keeping with the beliefs in ghosts and other supernatural powers. These archaic beliefs of pastoral life have strongly influenced the perception of yearly holy days, as many of these apotropaic practices have emerged in their celebration.

Concerning the products obtained as a result of pastoral activities, a characteristic trait of Sebeş Valley is the mixing of sheep and cow milk and also the making of cheese out of skimmed milk. The milk was not and still is not measured; the cheese is divided based on the number of sheep that each member of a pastoral community owns, with an overall sum divided by the number of sheep; weighting the cheese is performed at the Cutting (*Tăiere*) on August 29, the sheep being left on the alpine pastures as late as the Cross's Day, September 14th.

While approaching this complex subject we have tried to fill a gap in the existing literature, as researchers seem to have gone round this area of Mărginimea Sebeşului in their

studies. With the notable exception of Professor Gheorghe Pavelescu and of sporadic mentions by Nicolae Dunăre, Romulus Vuia and Constantin Popa (the later publishing only one article dedicated solely on the shepherding at Șugag) we have no scientific literature on this topic for the area researched. It was fortunate that the documents were not scarce, the study of archives corroborated with field surveys allowing us to fill some of this gap and to put forward an image of these traditional activities in Mărginimea Sebeșului, an image that is as accurate as possible. These activities have relied for centuries on the existence of Romanian population in the area, a situation that was also well received by the Saxon settlers that arrived here, contributing implicitly to the prosperity of Sebeș and of the Unterwald area.

Bibliography

Unpublished resources:

1. *Adresa locuitorilor din Șugag către Secțiunea Agricolă Serviciul Pășuni a Sfatului Popular al Raionului Sebeș, Șugag 5 august 1954, APCȘ, not registered*
2. *Notitiae quaedam statistico topographicae civitatis et territorii Sabesiensis. Dissertatio quam exhibet Michael Gestalter, MDCCCXXXI (1831), SJAAN, PECA, file no. 1/1831.*
3. *Specification Der Schaff welche sich befinden auff dem Hattert A/nn/o 736, SJHdAN, Sebeș Sachsen Chair archive fund, file no. 30/1736.*
4. *Specification der Schaff welche auff unsern Hattert sein gewesen in A/nn/o 734, SJHdAN, Sebeș Sachsen Chair archive fund, file no. 79/ 1734.*
5. *A/nn/o 1718 die Aprilie werden die Schaff aufm Mühlbacher Hattert beschrieb, SJHdAN, Sebeș Sachsen Chair archive fund, file no. 3/1718.*
6. *Deviz de lucrări pentru adăposturi de animale pe pășunea Consiliului Popular Sugag, APCȘ, not registered*
7. *Răspunsul Comitetului Executiv al Sfatului Popular al comunei Strungari no. 396 din 3. 07. 1957 adresei cu no.4913/1957 a Secțiunii Învățământ și cultură a Sfatului Popular al Raionului Sebeș privind Stânele din munți, MMIRS, Document Library, entries and exits file/ 1957, no. 21, not registered*
8. *Înștiințare, Sebeș 1 martie 1956, APCȘ, not registered*
9. *Memoriul locuitorilor din Șugag pentru pășunea Smida Mică, Șugag, 29 decembrie 1954, APCȘ, not registered*
10. *Intervențiile bisericii române către oraș pentru arenda pășunatului de iarnă pe moșiile românilor 1867-1899. MMIRS, Document Library, inv. 218/D111.*
11. *Acte în legătură cu comasarea la Sebeș, MMIRS, Document Library, inv. 219/112.*
12. *Scrisoarea comitetului bisericii gr. Ort. Din Sebeș către Prea lăudabilul Magistrat, Sebeș 19 februarie 1876, MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.*
13. *Computulu alcâmului oilor de pro a. 1875, Sebesiu 29 nov. 1876 , MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.*
14. *Protocoll, Mühlbach 27 April 1876 , MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.*
15. *Accord – Protocoll, Mühlbach 31 Octomber 1878, MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.*

16. *Protocoll, Mühlbach 2 September 1878* , MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
17. *Protocoll, Mühlbach 24 October 1878*, MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
18. *Protocoll, Mühlbach 2 December 1878*, MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
19. *Protocolu luat din partea dregătoriei politiane a Sabesiului în 5 aprilie 1879* , MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
20. *Scrisoare către Magistratul urbanu și scăunalu în Sabesiu, Sebeș 26 februarie 1868* , MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
21. *A nagyszebeni Also torvenyszeknek 1855 evi junius ho 30-ik napjan tatrtott nyilvanos ulesebol* , MMIRS, Document Library, file no. 218/ D.112.
22. *Cererea comitetului Bisericii gr. Ort. Din Sabesiu pentru responderea Competinției Alcâmului Bisericeii și darea rationcinului despre această competiție pe acești doi ani, Sebeș 20 august 1868*, MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
23. *Rogămintea reprezentanților Bisericeii gr.ort din Sebesiu către Înaltul Magistratu din Sebesiu, Sebeș 28 februarie 1869*, MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
24. *Răspunsul comitetului parohial ort. din loc. la hotărârea înaltului Magistrat no. 1085 de la 24 februarie 1884, Sebeș, 6 april 1884*, MMIRS, Document Library, file no. 218/D.111.
25. *Copia decretului lui Iosif al II-lea din 6 decembrie 1787 privitor la plângerile comunelor Pianu de Sus, Răchita, Strungari, Lancrăm, Loman, Deal etc. contra Magistratului și Scaunului de Sebeș, cu privire la datoriile de scaun și interesele aferente, Viena, 6 decembrie 1787*, MMIRS, Document Library, inv. 146/D. 41.
26. *Cinci chitanțe de plată către Scaunul Sebeșului pentru iernatul vitelor lui Gh. Gavrilă in Valahia, 1835-1849*, MMIRS, Document Library, inv. 174/D.69.
27. *Scrisoarea în numele locuitorilor Lancrămului către magistratul Sebeșului, Lamkerek 23 januar (1)797*, MMIRS, MMIRS, Document Library, inv. 217/ D. 110.
28. *Apelul comunității orașului Sebeș către împărat, privind plângerea Lancrămului în cauza procesului pentru hotar, Orăștie 26 nov.(1)847*, MMIRS, Document Library, inv. 267/D. 160.
29. *Manuscrisul lui Nicolae Aloman*, MMIRS, Document Library, inv. 2853/D.85
30. *Decretu Înaltulu Regiu Guberniu Transilvanu din 28 Martiu 1866 no. 20085-1866*, MMIRS, Document Library, inv. 2961/D. 86.
31. *Contract de tovărășie pentru asigurarea vitelor din Sassebeș, 12 iulie 1908, Sassebes*, MMIRS, Document Library, inv. 4230.
32. *Folclor literar cules din comuna Pianu de către Todoran Ana (1960)*, MMIRS, Document Library, inv. 842/D. 209.

33. *Ordinul no. 235 din 22 mai 2003 pentru aprobarea Strategiei privind organizarea activității de îmbunătățire și exploatare a pășiștilor la nivel național, pe termen mediu și lung* in M.O. no. 423 of June 17th, 2003.
34. *Planul de exploatare al pășunii alpine comunale din comuna Șugag județul Alba pe anul 1941-1942*, APCȘ, not registered
35. *Proces-verbal*, Sebeș 12 ianuarie 1955, APCȘ, not registered
36. *Proces-verbal*, Sebeș 20 iulie 1957, APCȘ, not registered
37. *Proces-verbal*, Sebeș 28 martie 1973, APCȘ, not registered
38. *Proces-verbal*, Șugag 12 martie 1982, APCȘ, not registered
39. *Proces-verbal I.I.L. Alba*, Șugag 9 aprilie 1982, APCȘ, not registered
40. *Proces-verbal*, Sebeș 18 iunie 1995, APCȘ, not registered
41. *Proiectul de curățire al pășunii Pârva*, APCȘ, not registered
42. *Protocol*, Șugag 18 martie 1983, APCȘ, not registered
43. *Protocol*, Șugag 18 martie 1983, APCȘ, not registered
44. *Protocol*, Șugag 16 martie 1983, APCȘ, not registered
45. *Raport de cercetare. Valea Sebeșului. Construcții pastorale de fânețe* in The “ASTRA” Museum Archive, Sibiu, no. 1044/ 1978.
46. *Registrul alfabetic al proprietarilor înscriși în Cartea Funduară*, APCȘ, not registered
47. *Repartizarea animalelor pe trupuri de pășune*, Șugag 12 martie 1982, APCȘ, not registered.

Papers and articles:

1. D. Ababii, G. Rodeanu, *Cercetări asupra rasei karakul din România*, București, 1941.
2. M. Acker, „Vechile spălătorii de aur din jurul Sebeșului” in *Apulum*, V, 1961, p. 647-658.
3. N. Afrapt, *Sebeșel-satul de pe Valea Sebeșului. Monografie istorică*, Alba Iulia, 2009.
4. A. Amlacher „Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und Stuhles Broos” in *AVSL*, XV, 1879, III, p. 415-585.
5. I. Andrițoiu, *Civilizația tracilor din sud-vestul Transilvaniei în Epoca bronzului*, București 1992.
6. I. Andrițoiu, C. I. Popa, *Răchita, com. Săsciori, jud. Alba. Punct: Vârful Zăpozii*, in CCA, campania 2000, Suceava, 2001, p. 163.

7. N. Annandale, "The Survival of primitive Implements, Materials and Methods in the Faroes and South Iceland" in *JAIGBI*, 33, 1903, p. 246-258.
8. Ion. L. Apostoloiu, „La al doilea Congres” in *Stâna*, year III, no. 10, octombrie, Poiana Sibiului, 1936, p. 7-10.
9. I.L. Apostoloiu, „Cooperativa Oierilor” in *Stâna*, year IV, no. 10, octombrie, Poiana Sibiului, 1937, p. 4-8.
10. I.L. Apostoloiu, „Cooperativa oierilor. Referat ținut la cel de al III-lea congres al oierilor din toată țara dela Câmpulung-Muscel la 21 Noemvrie 1937” in *Stâna*, year V, no. 2, february, Poiana Sibiului, 1938, p. 4-20.
11. Lucia Apolzan, „Permanență și omenie pe plaiuri de munte” în *Sargeția*, XVIII-XIX, 1984-1985, p. 461-464.
12. Lucia Apolzan, *Carpații tezaur de istorie. Perenitatea așezărilor risipite pe înălțimi*, București, 1987.
13. T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică și tracică*, București, 1978.
14. F. Baumann, „Zur Geschichte von Mühlbach” in *PUM*, 1881-1882, Sibiu, 1882, p.1-76.
15. F. Baumann, „Zur Geschichte von Mühlbach 1526-1571” in *PUM*, 1888-1889, Sibiu, 1889, p. 1-108.
16. V. Băncilă, „Idea de sănătate și medicină populară la țăranul român de ieri” în ***, *Aspecte istorice ale medicinei în mediul rural*, București, 1973, p. 35-52.
17. *Biserica Ortodoxă Română în secolul XVIII. Conscripții. Statistici*, Sibiu, 1991.
18. I. A. Bena, *Contribuții la monografia comunei Pianu de Jos*, Cluj, 1925.
19. D. Berciu, *La izvoarele istoriei*, București, 1967.
20. Gh. Bichir, „Autour du problème des plus anciens modèles de chariots découverts en Roumanie” in *Dacia*, VIII, București, 1964, p. 67-86.
21. E. A. Bielz, *Die Burgen und Ruinen in Siebenbürgen*, Hermannstadt (Sibiu), 1899.
22. Maria Bocșe, „Sisteme de transport și comunicație în Munții Trascăului” in *AMET*, VI, 1971-1973, Cluj, 1973, p. 373-389.
23. Cristina Bódo, „Construcțiile dacice de pe Rudele și Pustiosu” in *BCȘS*, 3, 1997, p. 51-56.
24. Z. Bogdándi, Emőke Gálfı, *Ay Erdélyi Káptalan Jegyzőkönyvei 1222-1599*, I, Cluj, 2006.
25. *Bolile oilor* în *Stâna*, year IV, no. 6, june, Poiana Sibiului, 1937, p. 23.

26. P. Bonte, M. Izard (coordonatori), *Dicționar de Etnologie și Antropologie*, București, 1999.
27. Gh. Bran, „Vaccinări în etnoiatria românească înainte de Jenner” in ***, *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 295-301.
28. F. Braudel, *Ecrits sur l'histoire*, Paris, 1969.
29. Gh. Brătescu, „Limitele empirismului în medicina populară” in *Aspecte istorice ale medicinei în mediul rural*, București, 1973, p. 53-64.
30. I. Brâncoveanu, *Cooperativele în lupta pentru desrobirea economică a neamului românesc*, Hunedoara, 1928.
31. Gr. Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, 1983.
32. D. Bucur, „Monografia comunei Lancrăm de la 1700 la 1919” in *Calendarul “Astrei” și al “Foi Poporului” pe anul comun 1947*, Sibiu, 1946, p. 96-102.
33. C. Bucur, „Invarianță și variabilitate în păstoritul tradițional” in *AMET*, X, Cluj, 1978, p.125-146.
34. P. Burke, *Istorie și teorie socială*, București 1999.
35. V. Butură, *Etnografia poporului Român. Cultura materială*. Cluj-Napoca, 1978.
36. M. Buza, „Das Alte rund die Kontinuität der Bevölkerung im Şurianu und Cindrel Gebirge und in den Angrenzenden Gebieten” in *RRGGG*, 25, 1, București, 1981, p. 129-142.
37. M. Buza, I. Hozoc, *Valea Sebeşului*, București, 1985.
38. Gh. Gheorgescu-Buzău, C-tin. Şerban, *Răscoala de la 1784 din Transilvania de sub conducerea lui Horia, Cloşca și Crişan*, București, 1974.
39. P. Cancel, „Păstoritul la poporul român; precizări etnografico-istorice, cu prilejul apariției studiului d-lui O. Densușianu: Păstoritul la popoarele romanice”, in *ConvLit*, XLVII, no. 9,1913, p. 9-16.
40. Th. Capidan, „Raporturile lingvistice slavo-române” in *Dacoromania*, III, Cluj, 1924, p. 193 – 2014.
41. R. Cărpinișianu, „Manuscrise și cărți cu conținut medico-farmaceutic în biblioteca Muzeului Mixt din Sebeș”, in ***, *Lucian Blaga și medicina*, Sebeș, 2000, p.106-112.
42. C. Câmpeanu, „Date cu privire la atacul iobagilor asupra nobilimii din Cioara, Vurpăr și Vințul de Jos” in *AIIC*, III, 1960, p. 255-280.

43. Claudia Chang, „Pastoral Transhumance in the Southern Balkans as a Social Ideology: Ethnoarchaeological Research in Northern Grece” in *AA*, serie nouă, 59, nr. 3, 1993, p. 687-703.
44. „Chestia lânei” in *Stâna*, year I, no. 3, june, București, 1934, p. 20-21.
- 45. V. Gordon Childe, *Făurirea civilizației*, Editura Științifică, București, 1966.
46. V. Gordon Childe, *De la preistorie la istorie*, Editura Științifică, București, 1976.
47. G. Chintescu, *Produse lactate tradiționale*, București, 1988.
48. C. Chiriac, „Despre Linokastro (cetatea lânii) din”Geografia” lui Idrisi” in *An.Brăilei*, new serie , no. I, Brăila, 1993, p. 447-454.
49. Gh. F. Ciaușanu, *Superstițiile poporului Român.În asemănare cu ale altor popoare vechi și noi*, București, 2001.
50. H. Ciugudean, *Epoca timpurie a bronzului în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, București, 1996.
51. Gabriela Cloșcă, „Date referitoare la păstoritul transhumant în zona Brăilei” în *An.Brăilei*, new serie, III, no. 3, Brăila, 1999, p. 71-76.
52. E. Comșa, *Viața oamenilor din spațiul carpato-danubiano-pontic în mileniiile 7-4 î. Hr.*, București, 1996.
53. Ion Conea, *Plaiuri Carpatice*, București, 1984.
54. C. Constantinescu-Mircești, *Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească în secolele XVIII – XIX*, București, 1976.
55. Al. Craiovan, *Oameni, animale și locuri pe Valea Sebeșului*, Alba Iulia, 2005.
56. „Crescătorii de vite din Munții Sebeșului n-au deajuns loc pentru pășune ” in *Stâna*, year IV, no. 10, octombrie, Poiana Sibiului, 1937, p. 21-22.
57. I. Cuceu, „Obiceiuri și credințe în legătură cu ocupațiile tradiționale la Gârbău, județul Sălaj” in *AMET*, Cluj, 1973, p. 435-456.
58. H. Daicoviciu, *Dacia de la Bvrebista la cvcerirea romană*, Cluj, 1972.
59. C-tin. Daicoviciu, H. Daicoviciu, Șt. Ferenczi, N. Vlassa, „Șantierul arheologic Grădiștea Muncelului” in *MatCercetArh*, V, 1959, p. 379-399.
68. C-tin. Daicoviciu, H. Daicoviciu, Șt. Ferenczi, N. Vlassa, „Șantierul arheologic Grădiștea Muncelului” in *MatCercetArh*, VI, 1960, p. 331-349.
61. C-tin. Daicoviciu, H. Daicoviciu, Șt. Ferenczi, N. Vlassa, „Șantierul arheologic Grădiștea Muncelului” in *MatCercetArh*, VII, 1961, p. 301-315.

62. C-tin. Daicoviciu, H. Daicoviciu, Șt. Ferenczi, N. Vlăsa, „Șantierul arheologic Grădiștea Muncelului” in *MatCercetArh*, VIII, 1962, p. 463-476.
63. D. O. Dan, „Un Cronicar al timpului Său. Dascălul Nicolae Aloman din Săsciori (1822-1901)”, in *Apulum*, XXXI, 1994, p. 353-366.
64. D. O. Dan, „Contribuții la istoria scaunului săsesc Sebeș” in *Apulum*, XLII, 2005, p. 229-246.
65. I. Dăncilă, „Drumul spre mai bine” in *Stâna*, year I, no. 4-5, july-august, București, 1934, p. 1-6.
66. I. Dăncilă, „Preț bun pe brânză” in *Stâna*, year I, no. 4-5, july-august, București, 1934, p. 22-23.
67. „Dela U.O.” in *Stâna*, year III, no.5, may, Poiana Sibiului, 1936, p. 23-31.
68. V. Deleanu, „Staulul poligonal” in *** , *Civilizație milenară românească în Muzeul „Astra” Sibiu. Catalog-ghid.*, Sibiu 1995, p. 59 -60.
69. V. Deleanu, „Un sistem al transporturilor populare din România” in *Cibinium*, 2009-2010, Sibiu, 2010, p. 98-114.
70. N. Densușianu, *Documente privitoare la Istoria Românilor. 1199-1345*, București, 1887.
71. O. Densușianu, *Păstoritul la popoarele romanice. Însemnătatea lui lingvistică și etnografică*, București 1913.
72. O. Densușianu, *Vieța păstorească în poezia noastră populară, I-II*, București, 1922-1923.
73. O. Densușianu, *Opere*, (ed. B. Cazacu, I. Rusu, I. Șerb), Vol. I, București, 1968.
74. J. Diamond, *Al treilea cimpanzeu. Evoluția și viitorul omului*, București, 2015, 355p.
75. *Die „Josephinische Aufnahme” – Siebenbürgen und das Banat von Temes / Transylvania and Temes*, Budapest, Arcanum Adatbázis, 2005 – DVD-ROM.
76. *Documente privind Istoria României, veacul XIV, C. Transilvania, vol. I, (1301-1320)*, București, 1953.
77. Al. Doboși, *Datul oilor(quinquagesima ovium). Un capitol din istoria economică a Românilor din Transilvania*, București, 1937.
78. E. Dobrotă, *Pasul Urda, cel mai înalt pas din România (2250 m)*. Editura Gazetei Turismului, fără an.

79. S. Dragomir, „Studiu critic în legătură cu cartea d-lui G. Müller, arhivarul universității săsești” in ****Contribuțiuni istorice privitoare la trecutul Românilor de pe pământul crăiesc*, Sibiu, 1913, p. 7 -81.
80. S. Dragomir, *Istoria Desrobirei Religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII*, vol. I, Sibiu, 1920.
81. N. Dragomir, *Din trecutul oierilor mărgineni din Șăliște și comunele din jur*, Cluj, 1926.
82. S. Dragomir, *Istoria Desrobirei Religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII*, , vol. II, Sibiu, 1930.
82. S. Dragomir, *Studii și documente privitoare la Revoluția Românilor din Transilvania în anii 1848-49*, Sibiu, 1944.
83. S. Dragomir, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, București, 1959.
84. Ion I. Drăgoescu, „Date noi despre rolul banilor în etnoiatrie-metaloterapie și monetoterapie” in *** , *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 258-270.
85. C. Drăgulescu, *Botanica populară în Mărgimimea Sibiului*, Sibiu, 1992.
86. Maria Drăguț, P. Drăguț, „Rituri agricole și pastorale pe Valea Bistrei” in *StComCaransebeș*, II, Caransebeș, 1977, pp. 139-146.
87. Nicolae Dunăre, „Probleme de etnografie în ținutul Alba-Iulia” în *Apulum*, V, 1956, pp. 480-493.
88. Nicolae Dunăre, „Păstoritul de pendulare dublă pe teritoriul României” in *AMET*, 1965-1967,[1969], p. 115-138.
89. Nicolae Dunăre, *Țara Bârsei*, I, București, 1972.
90. Nicolae Dunăre, “Relații etnoculturale între Banat, sud-vestul Transilvaniei și nord-vestul Olteniei” in *Tibiscum*, 1974, pp. 159-168.
91. N. Dunăre, „La trépanation, une pratique chirurgicale empirique dans la vie pastorale des peuples carpato-balkaniques” in *** , *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 81-99.
92. N. Dunăre, „Continuitate etnoculturală românească în pădureni Hunedoarei” in *Sargetia*, XI-XII, 1974-1975, Deva, 1975, p. 383-389.
93. N. Dunăre, “Statutul și rolul păstoritului tradițional în convergență cu continuitatea și unitatea etnoculturală” in *Apulum*, XVII, Alba Iulia, 1979, p. 671-680.
94. N. Dunăre, *Civilizația tradițională românească în Curbura Carpaților Nordici*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

95. N. Edroiu, P. Gyulai, „Tricesima de la Braşov în a doua jumătate a secolului al XVII-lea” in *StudiaUBB*, 12, 1, 1967, p. 7-25.
96. Elena Eftimiu, „Graniţa Țării Româneşti cu Ardealul la 1520” in *Arh.Olteniei*, nr. 29-30, Craiova, 1927, p. 1-9.
97. G. Fazecaş, „Two stone axes from Ioan Raica Museum collection” in *Terra Sebvus*, 1, 2009, p. 31-34.
98. A. C. Florescu, „Sur les problemes du bronze tardif carpato-danubien et nord-ouest-pontique” in *Dacia NS*, XI, 1967, p. 59-94.
99. A. C. Florescu, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România*, Călăraşi, 1991.
100. A. Fochi, *Datini şi eresuri populare de la sfârşitul secolului al XIX-lea*, Bucureşti, 1970.
101. I. Frăţilă, M. Andriţoiu, *Scaunul săsesc Sebeş*, in *RevArh*, XII, 1969, 1, p. 159-166.
102. C. Gaiu, „Aşezarea prefeudală de la Şopteriu (comuna Ormeniş)” in *Apulum*, XV, 1979, p. 265-271.
- 103J.Geddes, „Neolithic transhumance in the Mediterranean Pyrenees” in *WA*, 15, nr. 1, 1983, p. 51-66.
104. Marie-Odile Géraud, Olivier Leservoisier, Richard Pottier, *Noţiunile-cheie ale etnologiei. Analize şi texte*. Bucureşti, 2001.
- 105.Pascale Gerbault, Robin G. Allaby, Nicole Boivin, Anna Rudzinski, Ilaria M. Grimaldi, J. Chris Pires, Cynthia Climer Vigueira, Keith Dobney, Kristen J. Gremillion, Loukas Barton, Manuel Arroyo-Kalin, Michael D. Purugganan, Rafael Rubio de Casas, Ruth Bollongino, Joachim Burger, Dorian Q. Fuller, Daniel G. Bradley, David J. Balding, Peter J. Richerson, M. Thomas P. Gilbert, Greger Larson, Mark G. Thomas, „Storytelling and story testing in domestication” in *PNAS*, vol. 111, no. 17, April 29, 2014, p. 6159 – 6164.
106. T. Gherman, *Meteorologie populară. Observări, credinţe şi obiceiuri*, Bucureşti, 2002.
107. I. Ghinoiu, *Obiceiuri de peste an. Dicţionar*, Bucureşti, 1997.
108. I. Ghinoiu, *Zile şi mituri. Calendarul ţăranului român 2000*, Bucureşti, 1999.
109. I. Ghinoiu, *Sărbători şi obiceiuri româneşti*, Bucureşti, 2003.
110. N. Ghiulea, „Principiile asigurărilor agricole” in *Societatea de mâine*, year III, no. 14-15, Cluj, 1926, p. 263-265.

111. N. Ghiulea, „Asigurările agricole și societățile comerciale” în *Societatea de mâine*, year IV, no. 19, Cluj, 1928, p. 345-347.
112. Gh. Giuglea, „Cuvinte și lucruri” în *Dacoromania*, I, Cluj, 1923, p. 237 – 402.
113. C. Giurcăneanu, *Populația și așezările din Carpații românești*, București, 1988.
114. I. Glodariu, „L’origine de la conception architectonique des sanctuaries daces circulaires” in *Thraco-Dacica*, I, 1976, p. 249-257.
115. I. Glodariu, „Valea Sebeșului între istorie și hidronimie” in *Apulum*, XLIII/1, 2006, p.142-144.
116. I. Glodariu, E. Iaroslavski, A. Rusu, *Cetăți și așezări în Munții Orăștiei*, București, 1988.
117. I. Glodariu, E. Iaroslavski, *Civilizația fierului la Daci sec. II î.e.n. – I e.n.*, Cluj, 1979.
118. I.Glodariu, V.Moga, *Cetatea dacică de la Căpâlna*, București, 1989.
119. A. Gorovei, *Credinți și superstiții ale poporului român*, București, 1995.
120. F. Greishofer, Kathrin Pallestrang, Nora Witzmann, *Ur-Ethnographie. Auf der Suche nach Elementaren in der Kultur. Die Sammlung Eugenie Goldstern*, exhibition catalog, Viena, 2004.
121. E. Gălușcă, „Industria Brânzeturilor în România” in *Stâna*, year III, no. 3, martie, Poiana Sibiului, 1936, p. 9-13.
122. D. Gusti, „Sociologia monografică, știință a realității sociale” in D. Gusti, T. Herseni, H.H. Stahl, *Monografia –Teorie și metodă*, București, 1999, p. 5-74.
123. B. P. Hașdeu, *Omul de flori. Basme și legende populare românești*, București, 1997.
124. T. Herseni, *Probleme de sociologie pastorală*, București, 1941.
125. T. Herseni, „Teoria monografiei sociologice” in D. Gusti, T. Herseni, H.H. Stahl, *Monografia –Teorie și metodă*, București, 1999, p. 75-164.
126. K. Hitchins, I. Beju, „Conscripția comitatenză a clerului român din Alba de Jos”, anul 1733, in *MA*, XXXII, 1987, 4, p. 75-90
127. H. Hoffmann, „Construcții specializate” in ***, *Mărginenii Sibiului. Civilizație și cultură populară românească*, Sibiu, 1985, p. 308-318.
128. K. Horedt, „O contribuție la istoria epocii prenatale a voevodatului transilvan” in *AiIN*, IX, 1943-1944 (1944), p. 430-448.
129. K. Horedt, „O contribuție preistorică la pășunatul în Carpații Sudici”, in *RevIstRom*, XVII, 1947, p.156-157.

130. *Documente privitoare la Istoria Românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki*, vol.XV, part I, 1358 – 1600, București, 1911.
131. *Documente privitoare la Istoria Românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki*, vol.XV, part II, 1601 – 1825, București, 1913.
132. M. Ignat, *Etnologia și nedeia Apusenilor* in *Crisia*, XIX, Oradea, 1989, p. 631-637.
133. *Informațiuni în Stâna*, year I, no. 1, april, București, 1934, p. 24.
134. *Informațiuni în Stâna*, year I, no. 3, june, București, 1934, p. 23.
135. *Informațiuni în Stâna*, year I, no. 6-7, september-octomber, Poiana Sibiului, 1934, p. 23-24.
136. *Informațiuni în Stâna*, year III, no. 3, march, Poiana Sibiului, 1936, p. 38-39.
137. *Informațiuni în Stâna*, year V, no. 5-6, may-june, Poiana Sibiului, 1938, p. 40-41.
138. I. Iordan, *Toponimie Românească*, București, 1963.
139. I. Iordan, *Dicționar al numelor de familie Românești*, București, 1983.
140. N. Iorga, *Brașovul și Români. Scrisori și lămuriri*, București, 1905, 455p.
141. N. Iorga, *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc*, București, 1906.
142. C. Irimie, „Câteva însemnări despre nedeia de la Șurianu” in *Studii și Comunicări de Etnografie și artă populară*, Sibiu, 1962, p. 329-335.
143. C. Irimie, *Pivele și vâltorile din Mărginimea Sibiului și de pe Valea Sebeșului*, Sibiu, 1956.
144. C. Irimie, H. Hoffmann, *Ceramica din Săsciori*, Sibiu, 1958.
145. Cornel Irimie, Constantin Popa, „Păstoritul” in *** *Mărginenii Sibiului. Civilizație și cultură populară românească*, București, 1985.
146. ***, *Istoria Românilor*, vol.I, IV, București 2001.
147. C-tin Iugulescu, *Rețete populare în manuscrisul învățătorului Nicolae Aleman din Săsciori raionul Sebeș*, oral presentation held at the Symposium titled Pastoral Medicine („*Medicina populară*”), Brăila, June 26-27, 1964, manuscript, MMIRS, Document Lybrary, inv. 85.
148. N. Josan, Gh. Fleșer, A. Dumitrean, *Oameni și fapte din trecutul județului Alba în memoria urmașilor*, Bibliotheca Musei Apulensis, III, Alba Iulia, 1996.
149. Zoia Kalmar, C. Bagozki, Gh. Lazarovici, „Cercetări etno-arheologice și sondaje în Munții Banatului” in *Banatica*, IX, 1987, p. 65-81.
150. T. L. Kienlin, P. Valde-Nowac, „Neolithic Transhumance in the Black Forest Mountains, SW Germany” in *JFA*, 29, 1-2, 2004, p. 29-44.
151. G. Kisch, *Siebenbürgen im Lichte der Sprache*, Sibiu, 1929.

152. J. Kootz, „Die Mühlbacher Hexenprocesse aus dem Anfange des vorigen Jahrhunderts” in *PUM*, 1882-1883, p. 3-20.
153. B. Köpeczi, „Relation, description, roman. Mémoires historiques du comte *Bethlem-Niklós*” in ***, *Écrire le voyage*, Paris, 1994, p. 153-158.
154. M. O. Kosven, *Introducere în istoria culturii*, București, 1975.
155. A. Kovács, „Date privind viața Zamfirei fiica lui Moise Vodă” in *AIIA*, XXVII, 1985-1986, p. 349 – 374.
156. G. Kristó, *Ardealul timpuriu (895-1324)*, Szeged, 2004.
157. Ch. Laugier, *Contribuțiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, (1925).
158. Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj, 1979.
159. Gh. Lazarovici, „Țara Gugulanilor. Studiu etnoarheologic al muntelui” in *Țara Gugulanilor. Studiu de etnoarheologie, etnologie și etnoistorie* (Gh. Lazarovici, Adrian Ardeț ed.), AMC, vol.1, Cluj-Napoca 2015, p. 83-127.
160. Gh. Lazarovici, J. Nandriș, Zoia Maxim, „Cerna Vâr – Piatra Ilișovii. Generalități” in *Țara Gugulanilor. Studiu de etnoarheologie, etnologie și etnoistorie* (Gh. Lazarovici, Adrian Ardeț ed.), AMC, vol.1, Cluj-Napoca 2015, p. 153 – 192.
161. I. R. Lemenyi, *Sebeșul în secolul al XVIII-lea. Procese de vrăjitorie*. Alba-Iulia, 2009.
162. Gérard Lenclud, „On être ou ne pas en être. L’anthropologie sociale et les sociétés complexes” in *L’Homme, Anthropologies: état des lieux*, Paris, 1986.
163. N. Leon, *Istoria naturală medicală a poporului român*, București, 1903.
164. Claude Lévi-Strauss, „Introduction à l’oeuvre de Marcel Mauss” în Marcel Mauss, *Sociologie et anthropologie*, Paris, 1950, p. IX – LII.
165. Doina Lupan, „Carte românească veche de pe Valea Sebeșului”, in *Apulum*, XIX, 1981, p. 479-486.
166. Doina Lupan, „Carte românească veche în colecția Muzeului Mixt Sebeș” in *Apulum*, XX, 1982, p. 507-527.
167. Ana Lupu, *File de cronică din Lancrem*, Alba Iulia, 2008.
168. Șt. Manciulea, „Regimentele grănicerești din Ardeal și Banat la 1840” în *AIIA*, V, 1930, p. 431-447.
169. S. Manguica, *Călindariul julianu, gregorianu și poporalu român cu comentariu pe anul 1882*, Oravița, 1881.
170. S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, vol I – II, București, 1994.

171. I. Marta, I. Aron, *Pianu de jos. Contribuții monografice*, București, 1990.
172. Emm. de Martonne, „La vie pastorale et la transhumance dans les Karpathes Méridionales; leur importance géographique et historique„ in *Zu Friedrich Ratzels Gedächtnis*, Leipzig, 1904, p. 227 – 245.
173. P. Matei, V. Ursan, D. Bogdănel, *Toponimia comunei Jina*, Sibiu, 1998.
174. I. A. Matley, „Transhumance in Bosnia and Herzegovina ” in *Geograph.Rev.*, 58, no. 2, 1968, p. 231-261.
175. G. C. Mărcuș, „Problemele cooperăției din Ardeal” in *Societatea de mâine*, year VI, no. 16-17, Cluj, 1929, p. 249-250.
176. Mariane Mensil, Assia Popova, *Etnologul, între șarpe și balaur. Eseuri de mitologie balcanică*, București, 1997.
177. Șt. Meteș, *Relațiile comerciale ale Țerii-Românești cu Ardealul până în veacul al XVIII-lea*, Sighișoara, 1920.
178. Șt. Meteș, *Vieța Agrară, Economică a Românilor din Ardeal și Ungaria (1508-1850)*, vol. I, București 1921.
179. Șt. Meteș, *Păstori ardeleni în Principatele Române*, Arad, 1925.
180. Șt. Meteș, „Din trecutul satelor și munților cetății Hunedoara (în anii 1681, 1727 și 1820)” in ***, *Omagiu lui Ioan Lupaș la împlinirea vârstei de 60 ani august 1940*, București, 1943, p. 550-565.
181. H. Mihăescu, *Influența grecească asupra limbii române până în secolul al XV-lea*, București, 1966.
182. G. Mihăilă, „Les attestations les plus anciennes des mots autochtones en roumain” în *Actes du IIe Congrès international de Thracologie, III (Linguistique, Ethnologie, Anthropologie)*, București, 1980, p. 75-84.
183. Greta M. Miron, *Biserica greco-catolică din Transilvania. Cler și enoriași (1697-1782)*, Cluj-Napoca, 2004.
184. I. Moga, *Les roumains de Transylvanie au Moyen Age*, Sibiu, 1944.
185. S. Moldovan, *Ardealul. II. Ținuturile de pe Murăș*, Brașov, 1913.
186. E. Moldovan, „Obiecte preistorice descoperite în preajma orașului Reghin (jud. Mureș)” in *Marisia*, XXVIII, 2006, p. 25-31.
187. Gh. Monah, *Atlasul plantelor medicinale din România*, București, 2001.
188. *Monumenta comitialia regni Transylvaniae. Erdélyi országgyűlési emlékek*, Szilágyi Sándor (ed.), vol. I (1540-1556), Budapesta, 1875.

189. T. Morariu, *Vieața pastorală în Munții Rodnei*, București, 1937.
190. G. Müller, „Die ursprüngliche Rechtslage der Rumänen im Siebenbürger Sachsenlande” in *AVSL*, 38, 1912, 1, p. 85-314.
191. G. Müller, *Stühle und Distrikte als Unterteilungen der Siebenbürgisch-Deutschen Nationuniversität 1141-1876*, Sibiu, 1941.
192. C. Müller, O. Rotaru, M. Știrban, „Din protocoalele Magistratului orașului Sebeș din anii 1784-1785”, in *Rev. Arh.*, VI, no. 1, 1963, p. 169-188.
193. N. Munteanu, „Chemare către oieri” în *Stâna*, year I, no. 1, april, București, 1934, p. 22-23.
194. N. Munteanu, „Congresul Oierilor” in *Stâna*, year II no.3, june, Poiana Sibiului, 1935, p. 4-6.
195. N. Munteanu, „Al 2-lea congres la Târgu-Jiu” in *Stâna*, year III, no. 11, noiembrie, Poiana Sibiului 1936, p. 12-15.
196. N. Munteanu, „În legătură cu valorificarea lânii” în *Stâna*, year. III, no. 6, june, Poiana Sibiului, 1937, p. 2-7.
197. I. Munteanu, „Raport despre activitatea Uniunii Oierilor din întreaga țară, prezentat la al 3-lea congres din Câmpulung-Muscel, ținut la 21 Noemvrie 1937” in *Stâna*, year IV, no. 12, december, Poiana Sibiului 1937, p. 25-36.
198. N. Munteanu, „Cooperativa Oierilor” in *Stâna*, year IV, no. 10, octomber, Poiana Sibiului, 1937, p. 1-3.
199. N. Munteanu, „Oierii și problema pășunilor” in *Stâna*, year IV, no. 4, april, Poiana Sibiului, 1937, p. 1-6.
200. P. Mureșan, „Semnificația câtorva probleme de medicină populară” in *StComCaransebeș*, 1975, p. 214-221.
201. I. Mușlea, O. Bârlea, *Tipologia folclorului. Din răspunsurile la chestionarul lui B. P. Hașdeu*, București, 1970.
202. Th. Năgler, *Așezarea sașilor în Transilvania*, București, 1992.
203. J. G. Nandriș, „Aspects of Dacian economy and highland zone exploitation” in *Dacia*, S.N., XXV, 1981, p. 321-254.
204. J. G. Nandriș, „The stîna and the katun: Foundations of a Research Design in European Highland Zone Ethnoarchaeology” in *WA*, 17, no. 2, 1985, p. 256-268.
205. Al. Neamțu, „Date noi privitoare la nedei” in *AIIA*, XXI, Cluj, 1987, p. 393-399.

206. Olga Necrasov, „Studiul osemintelor umane și al resturilor de paleofaună descoperite în mormântul neolitic de la Cluj-Gura Baciului datând din cultura Criș” in *Apulum*, V, 1965, p. 19-34.
207. Olga Necrasov, M. Bulai, „L'élève la chasse et la pêche durant la neolithique roumain” in *Actes du VIIeme Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques*, V, Moscova, 1970, p. 544-556.
208. Dorina Negulici, „Știri documentare cu privind păstoritul transhumant la sud și est de Carpați” in *Cumidava*, XX, 1996, p. 135-139.
209. C. S. Nicolaescu – Plopșor, „La trépanation dans la chirurgie populaire olténienne” in *Actes du XV-eme Congres International d'Anthropologie et d'Archéologie. V-eme session de l'Institut International d'Antropologie*, Paris, 1933, p. 764-766.
210. Elena Niculiță – Voronca, *Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, vol. I – II, București, 1998.
211. Antoaneta Olteanu, *Școala de solomonie. Divinație și vrăjitorie în context comparat*, București, 1999.
212. Antoaneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, București, 2001.
213. D. Olteanu, *Religia Dacilor*, București, 2002.
214. „Ordinea de zi a primului Congres al oierilor din toată țara ținut la Sibiu la 21 nov. 1935” in *Stâna*, year II, no.5, august, Poiana Sibiului, 1935, p. 19-20.
215. T. Pamfilie, *Sărbătorile la români*, București, 1997.
216. P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, București 1943.
217. A. Pandrea, *Etnologice*, București, 2006.
218. Ș. Papacostea, *Oltenia sub stăpânire austriacă (1718-1739)*, București, 1998.
219. Șt. Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. I, Cluj, 1972.
220. Șt. Pascu, Vl. Hanga, *Crestomație pentru studiul istoriei statului și dreptului în R.P.R.*, vol, II, București 1958.
221. I. Paul, *Cultura Petrești*, București, 1992.
222. Gheorghe Pavelescu, *Mana în folklorul românesc. Contribuții pentru cunoașterea magicului*, Sibiu, 1944.
223. Gh. Pavelescu, „Folclor medical din Valea Sebeșului” in *Apulum*, VIII, Alba Iulia, 1971, p. 549-578.

224. Gh. Pavelescu, „Medicina pastorală în Mărginimea Sibiului” in *Idem, Studii și cercetări de folclor*, București, 1971, p. 283-329.
225. Gh. Pavelescu, „Aspecte ale chirurgiei empirice practicate în satele din jurul Sibiului” in ***, *Aspecte istorice ale medicinei în mediul rural*, Editura Medicală, București, 1973, p. 81-87.
226. Gh. Pavelescu, „Nedeile pastorale din Munții Sebeșului” in *Apulum*, XXV, Alba Iulia, 1989, p. 557-570.
227. Gh. Pavelescu, „Tratamente empirice în unele afecțiuni hepatice practicate în zona Sebeșului” in *Apulum*, XXXI, 1994, p. 493-497.
228. Gh. Pavelescu, *Magia la români*, București, 1998.
229. Gh. Pavelescu, „Cercetări de etnomedicină în zona Sebeșului” in *Magia la români*, București, 1998, p. 301-315.
230. Gh. Pavelescu, *Valea Sebeșului: monografie etno-folclorică*, vol. I-II, Sibiu, 2004.
231. V. Păcală, *Monografia satului Rășinariu*, Sibiu, 1915.
232. D. I. Pădureanu, „Nedeile carpatice românești – dovezi incontestabile ale originalității și continuității noastre populare” in *Biharea*, XXI, 1994, p. 109-136.
233. Z. Pâclișanu, „Un registru al quinquagesimei din 1461” in *Omagiu fraților Alexandru și Ion I. Lapedatu la împlinirea vârstei de 60 de ani*, București, 1936, p. 595-603.
234. Z. Pâclișeanu, „Quinquagesima Valachorum” in *Cultura Creștină*, IX, no. 3, Blaj, march 1920, p. 86-95.
235. V. Pop, „Sinodul de la Alba Iulia din 14-18 februarie 1761” in *Apulum*, VIII, 1970, p. 120-126.
236. I. A. Pop, „Datul oilor din Țara Hațegului în veacul al XV-lea și la începutul veacului al XVI-lea” in *Sargetia*, XVI-XVII, 1982-1983, p. 287-294.
237. C-tin. Popa, „Contribuții etnografice la cunoașterea păstoritului în Munții Sebeșului” in *Cibiniun 1979-1983*, Sibiu, 1984, p. 139-151.
238. C-tin. Popa, „Stâna cu două încăperi – muntele Puru jud. Alba” in ***, *Civilizație milenară românească în Muzeul „Astra” Sibiu. Catalog – ghid*, Sibiu 1995, p. 66 - 67.
239. C-tin. Popa, *Construcții pastorale cu ocol întărit din sudul Transilvaniei în Studii și Comunicări de Etnologie*, XVI, Sibiu, 2002, p. 204-208.
240. I. Popescu-Sireteanu, *Termeni păstorești în limba română*, vol. I, Iași, 2005.

241. C. Popp, *Mișcarea cooperatistă la Români din Ungaria*, oral presentation held at the Eight International Cooperative Congress, Hamburg, September, 5-6th, 1909.
242. D. Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. I-II, București, 1979.
243. D. Prodan, *Transilvania și iar Transilvania*, București 1992.
244. I. Raica, „Feuda de sub cetate de pe Valea Sebeșului” in *Apulum*, V, 1965, p. 633-639.
245. I. Raica, „Protopopul Ioan Dăncilă din Răchita” in *ÎP*, III, 1979, p. 185-187.
246. I. Raica, *Sebeșul*, Cluj-Napoca, 2002.
247. *Repertoriul Arheologic al județului Alba*, Alba Iulia, 2005.
248. S. Retegan, „Mutații economice în satul românesc din Transilvania la mijlocul veacului al XIX-lea (1848-1867)” in *AIIA*, XXI, 1978, pp. 189-208.
249. I. I. Rusu, „Din trecutul păstoritului românesc”, în *AMET*, 1957-1958, Cluj, 1958, p.136-153.
250. Ch. Schuster, „Despre cărucioarele de lut ars din Epoca bronzului de pe teritoriul României” in *Thraco-Dacica*, VII, nr. 1-2, 1996, p. 117-137.
251. Ch. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței superioare*, București, 1997.
252. Ch. Schuster, *Transportul terestru în preistorie, cu privire specială la Dunărea de jos*, Târgoviște, 2007.
253. A. Sherratt, „Plough and pastoralism: Aspects of the Secondary Products Revolution” in *Pattern of the Past. Studies in honour of David Clarke* Cambridge, 1981, p. 261-305.
254. A. Sherratt, „The secondary exploitation of animals in the Old World” in *WA*, 15, nr.1, 1983, p. 90-104.
255. C-tin. Simionescu, „Viziunea etnoiatrică veterinară la poporul român” in ***, *Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 71-74.
256. Paul Simionescu, *Etnoistoria. Convergență interdisciplinară*, București, 1983.
257. M. Sofronie, „Mijloace de transport”, in ***, *Mărginenii Sibiului. Civilizație și cultură populară*, Sibiu, 1985, p. 286-292.
258. S. Stanca, *Monografia istorico-geografică a localității Petroșeni*, Petroșani, 1996.
259. I. I. Stancu, *Monografia "Plaiul Lomanului, plai dacic al Terrei Sebus"*, Alba Iulia, 2000.
260. Al. Streașină, „D-l. Ministru Manolescu-Strunga. Organizatorul agriculturii românești”, în *Stâna*, year I, no. 1, aprilie, București, 1934, p. 14-15.
261. Th. Streitfeld, „Die Sastschorer Burg in Siebenbürgen”, in *SV*, 62, 1939, 2, p. 238-278.

262. C. Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania, vol. I, A-N*, București, 1966.
263. C. Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania, vol. II, O-Z*, București, 1968.
264. D. Șandru, *Mocanii în Dobrogea*, București, 1946.
265. M. Știrban, „Acțiuni țărănești în fostele județe Alba și Hunedoara din noiembrie 1918-1919” in *AII*, X, 1967, p. 253-270.
266. Rodica Tanțău, *Meșteșugurile la geto-daci*, Editura Meridiane, București, 1972.
267. Fr. Teutsch, „Unsere Burgen. Die Burgen des Unterwaldes”, in *JSKV*, IX, 1889, p. 61-86.
268. D. Gh. Toader, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V-XI. Contribuții arheologice și istorice la problema formării poporului român*, Iași, 1978.
269. N. Togan, „Statistica românilor din Transilvania în 1733” in *Transilvania*, XXIX, 1898, p. 169-213.
270. V. Tordășianu, *Al XXII-lea Raport general al Comitetului central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului pentru anul 1909*, Sibiu, 1910.
271. V. Tordășianu, *Al XXV-lea Raport general al Comitetului central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului pentru anul 1912*, Sibiu, 1913.
272. R. Totoianu, „Mărturii de viață pastorală în *Cronica* dascălului Nicolae Aloman din Săsciori” in *Studii și Comunicări de Etnologie*, XV, Sibiu, 2001, p. 185-190.
273. Fr. Zimmermann, C. Werner, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Erster Band, (1191-1342), Hermanstadt (Sibiu), 1892.
274. Fr. Zimmermann, C. Werner, G. Müller, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, Zweiter Band (1342-1390), Hermanstadt (Sibiu), 1897.
275. N. Ursu, *Știri din presa vremii despre așezarea mocanilor în Dobrogea la sfârșitul secolului al XIX-lea* in *AnDobrogei*, serie nouă, year II, no. 1, Constanța, 1997, p. 94-98.
276. Maria Ursuțiu, „Viața agrară în Transilvania în izvoarele narative în limba maghiară din secolul al XVII-lea” in *AIIA*, XXI, Cluj-Napoca, 1978, p. 329-337.
277. I. Uzum, „*Bordeie prefeudale descoperite la Gornea (jud. Caraș-Severin)*” in *Crisia*, 4, 1974, p. 39-46.
278. M. Valea, A. Nistor, M. N. Rudeanu, *Toponimie Hunedoreană de la Daci la Romani*, Deva, 2002.
279. Alex. A. Vasilescu, „Vămile Olteniei supt Austrieci” in *Arh. Olteniei*, nr. 15, Craiova, 1924, p. 370-381.
280. Traian Verdinaș, *Introducere în Sociologia Rurală*, București, 2001.

281. A. Veress, *Păstoritul ardelenilor în Moldova și Țara Românească (până la 1821)*, București, 1927.
282. A. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării-Românești*, vol. II, *Acte și scrisori (1573-1584)*, București, 1930.
283. A. Veress, *Bibliografia româno-ungară*, București, 1931.
284. N. Vlăsa, *Neoliticul Transilvaniei*, Cluj, 1976.
285. I. Vlăduțiu, „Aspecte etnografice ale păstoritului în Moldova de Sud” in *ReviEtnFolc*, 10, no. 1, București 1965, p. 81-88.
286. I. Vlăduțiu, „Noțiunea de *Mocan* în păstoritul românesc” in *Revista de Etnografie și Folclor*, IX, no. 2, București 1965, p. 143-158.
287. I. Vlăduțiu, „Contribuții la cunoașterea structurii sociale a păstorilor transhumanți în secolul al XIX – lea” in *Biblioteca Muzeelor*, V, București 1969.
288. I. Vlăduțiu, *Etnografie românească*, București, 1973.
289. R. Vuia, „Tipuri de păstorit la români” in R. Vuia, *Studii de etnografie și folclor*, vol. II, București, 1980.
290. R. Vulcănescu, „Cartografierea etnografică a transhumanței în Oltenia de vest” in *Revista de Etnografie și Folclor*, IX, no. 1, București 1964, p. 17-33.
291. Tr. Vonica, „Oieritul în Munții Apuseni” in *Stâna*, year. I, no. 6-7, septembrie-octombrie, Poiana Sibiului, 1934, p. 21-22.
292. Vl. Wolski, V. Cordun, „Cu privire la sângerările empirice practicate în Clisura Dunării” in ****, Probleme de etnologie medicală*, Cluj, 1974, p. 168-174.
293. A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiana*, vol. I, București, 1925.
294. P. Zamora, „Memoriul Oierilor din Comuna Loman-Alba” in *Stâna*, year V, no. 5-6, may-june, Poiana Sibiului, 1938, p. 13-15.
295. I. Zăvoi, S. Rusu, *Zootehnie*, București, 1974.
296. B. Zderciuc, „Așezări și gospodării” in ****, Mărginenii Sibiului. Civilizație și cultură populară românească*, Sibiu, 1985, p. 123-142.
297. M. Zdrengea, „Din trecutul satului Sebeșel” in *Apulum*, XI, 1973, p. 527-537.

Abbreviations list:

- AA** - American Anthropologist, a publication of the American Anthropological Association.

- AIIA** - Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie, Cluj-Napoca.
- AIIC** -Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț”. Cluj-Napoca
- AIIIN** -Anuarul Institutului de Istorie Națională, Cluj-Sibiu, I, 1921-1922 and the following
- AMET** - Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei
- An.Brăilei** - Analele Brăilei. Brăila County Museum.
- An.Dobrogei** - Analele Dobrogei. Constanța.
- SJAAN, PECA** - National Romanian Archives, The Alba County service, The archive fund of Parohia Evanghelică C.A.
- SJHdAN, SSS** - National Romanian Archives, The Hunedoara County service, the archive fund of the Sebeș Sachsen Chair.
- APCȘ** - Archives of the Șugag Communal City Hall
- Apulum** -Apulum. The regional museum of Alba Iulia’s Buletin (Acta Musei Apulensis), Alba Iulia, I, 1942 and following
- AVSL** - Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, Sibiu, 1843-1915.
- BCȘS** - The bulletin of the Student’s Scientific Associations, Alba Iulia, I, 1995 and following
- Biblioteca Muzeelor** -
- Biharea** - Biharea. Criș Rivers Museum. Oradea.
- CCA** - The Bulletin of Archaeological Research
- Cibinium** - Cibinium, published by the ASTRA National Museum Complex, Sibiu.
- ConvLit** - Literary dialogues, Bucharest
- Crisia** - Crisia. A collection of materials and studies. Criș Rivers Country Museum, Oradea, I, 1971 and following
- Cumidava** - Cumidava. Brașov, I, 1976 and following
- Dacia** - Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. București, I, (1924) – XII (1948). Nouvelle série: Revue d’archéologie et d’histoire ancienne. București, I, 1957 and following
- Geograph.Rev.** - Geographical Review, a publication of The American Geographical Society
- ÎP** - Pastoral teachings, Alba Iulia, I, (1977) and following

- JAIGBI** - The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland.
- JFA** - Journal of Field Archaeology, published by Boston University.
- M.O.** - the Official Law Journal, Bucharest, I, 1832 and following
- MA** - The Ardeal Mitropolitan Chair, Cluj Marisia - Marisia. Studies and Materials. Târgu Mureş, I, 1953 and following
- MatCercetArh** - Materials and Archaeological Research, Bucharest
- MMIRS** - The „Ioan Raica” Municipal Museum of Sebeş
- PUM** - Program des evangelischen Unter-Gymnasiums A. B. in Mühlbach
- RevArh.** - The Archives Review, The general headquarters of the State Archives, Bucharest, I (1956) and following
- ReviEtnFolc** -The Folklore and Ethnography Review, Bucharest
- RevIstRom** - The Romanian History Review, Bucharest
- RRGGG** - Revue Roumaine de Géologie Géophysique et Géographie, Bucharest
- Sargetia** - Sargetia. The bulletin of Hunedoara County Museum (Acta Musei Devensis), Deva, I, 1937 and following
- Societatea de mâine** - Tomorrow’s Society. Weekly review on social and economic issues – includes the Social and Economic bulletin of “ASTRA” Cluj, I, 1923 and following.
- Stâna** - Stâna. Revistă Profesională și de Cultură. Organ al Oierilor din întreaga țară, Bucharest, 1934 (nos. 1-5); Poiana Sibiului (nos.6 and following).
- StComCaransebeș** - Studies and Communicates on History and Ethnography, Caransebeș = Tibiscum.
- StComSibiu** - Studies and Communicates. Archaeology - History. Brukenthal. Museum, Sibiu, 12, 1965 and following
- Terra Sebvus** - Terra Sebvus. Acta Mvsei Sabesiensis, Sebeş 1, (2009)
- Thraco-Dacica** - Thraco-Dacica. Bucharest, I, (1976) 1980 and following
- Tibiscum** - Studies and Communicates on History and Ethnography, Caransebeș
- Transilvania** - Transilvania, The Newspaper of the Romanian Literature and Culture Association, Sibiu, (1869-1946)
- WA** - World Archaeology, published by Taylor&Francis Ltd.

List of informants:

1. Afrapt Elena, n. 1909, Sebeșel.
2. Barbu Maria, n. 1933, Șugag.
3. Cănda Gheorghe, n. 1913, Mărtinie.
4. Cănda Mărie, n. 1921, Mărtinie.
5. Cernat Vasile, 76 years old, Șugag.
6. Chirilă Ion, n. 1932, Săsciori,
7. Costea Gheorghe, n. 1971, Pianu de Jos,
8. Crintea Irina, n. 1959, Șugag (married at Loman).
9. Dăncilă Radu, n. 1949, Răchita.
10. Dican Ioan, n. 1966, Pleși.
11. Dican Petru, n. 1932, Pleși.
12. Duvlea Gheorgh, 38 years old, Săsciori.
13. Jinar Pavel, n. 1940, Jidoștina.
14. Jinar Petru, n. 1963, Loman.
14. Jinar Salomea, n. 1942, Jidoștina
16. Lazăr Nicolae, n. 1955, Jidoștina
17. Nazarie Macarie, n.1955, Tonea.
18. Maer Gheorghe, n. 1952, Căpâlna.
19. Olar Eleonora, n. 1930, Tonea.
20. Olar Vasile, n. 1958, Tonea.
21. Panța Ion, n. 1937, Pianu de Sus.
22. Paștiu Eleonora, n. 1952, Loman.
23. Petrașcu Mărie, n. 1942, Săsciori.
24. Popa Vulcu, n. 1964, Tonea.
25. Radu Nicolae, n. 1933, Pleși.
26. Roman Constantin n. 1925, Tonea.
27. Stănilă Pătru, 60 years old, Tonea.
28. Ștefan Ana, n. 1935, Jidoștina.
29. Ștefan Gligor, n. 1950, Jidoștina.
30. Ștefan Mihai, n. 1967, Șugag.
31. Șteflea Vasile, n. 1947, Șugag.
32. Tudor Ioana, n. 1960, Loman.

33. VasIU Gheorghe, n. 1930, Sebeşel.

34. Vlad Vasile, n. 1974, Loman.

35. Ioan Cărpinişan, n. 1965, Sebeş